

ŞEREFKÖY (MUĞLA-YATAĞAN) GEÇ MİYOSENİNE AİT BİR FELİS CF. CATUS (CARNIVORA.MAMMALIA) BULUNTUSU

Felis cf catus (Carnivora - Mammalia) from the Late Miocene of Şeref köy (Muğla « Yatağan)

FERAL ARSLAN Ege Üniversitesi Fen Fakültesi, İZMİR

ÖZ: Muğla ili Yatağan ilçesine bağlı Şerefköy fosil yatağında *Felis cf catus* Linnaeus'a ait sol alt çene parçası bulunmuştur. Bulunan fosilin ayrıntılı tanımı yapılmış ve diğer *Felis* türleri ile karşılaştırılmıştır.

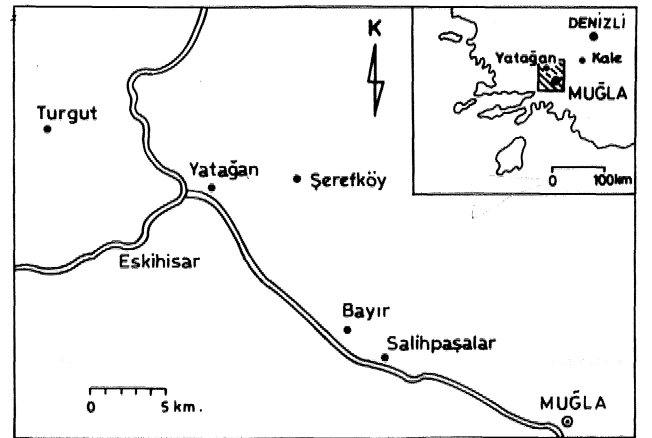
ABSTRACT: Left lower jaw of *Felis cf. catus* Linnaeus is found in Şerefköy (Muğla-Yatağan) mammalian fauna. Detailed descriptions of the material are made and compared with other *Felis* species.

GİRİŞ

Muğla ve çevresindeki ilk paleontoloji araştırmaları Philipson'un (1910-1915) çalışmasıyla başlamıştır, Özansoy (1951) yayınında, Muğla-Yatağan bölgelerini kapsayan paleontolojik araştırmada, Akgedik ve Bayır köyleri arasında omurgalı biyozonunda Carnivora takımına ait *Ictitherium hipparionum* Gervais, *Crocota* sp. fosilleri yanısıra *Perissodactyla* ve *Artiodactyla* takımlarına ait fosillerin de varlığını belirtir. Erentöz ve Öztür'ü (1964) bölge Neojeninde alttan üste doğru» Akitaniyen yaşlı konglomera* marn, kumlu mam, Burdigaliyen yaşlı kumlu kireçtaşı, somafri Pliyosen başı yaşlı gösel-akarsu tortulları ve Pliyosen sonu yaşlı *Cardium* (*Pseudocardita*) içeren tortul birimlerini ayırtmışlardır. Becker-Platen (1970) çalışmalarında Muğla ili ve çevresinde, Helvesiyen-Tortoniyen yaşlı Turgut; Sarmasiyen-Ponsiyen yaşlı Sekköy; Ponsiyen yaşlı Yatağan ve Basiyen-Viilafrañsiyen yaşlı Milet birimlerini saptamıştır, Becker-Platen ve diğerleri (1975) Muğla-Yatağan-Eski Bayırköy'de yapmış oldukları araştırmalarında *Perissodactyla* takımına ait *Hipparion* sp., *Diceros neumayri* (Osborn), *Chilotherium schlosseri* (Weber); *Artiodactyla* takımına ait *Samotherium* sp., *Helladotherium* sp. fosillerinin varlığını bilim dünyasına açıklamışlardır. Ünay (1977, 1978) Sarıçay ve Çatakbağyaka yöresindeki memeli faunalarında *Rodenia* fosillerini tanımlar. Atalay (1980) bölgenin ayrıntılı stratigrafik ve paleontolojik çalışmasını yapmış; Şerefköy'de *Hystrix primigenius* Gaudry ve *Larret*, *Hipparion gracile* Kaup, *Hipparion*

matthewi Abel, *Diceros pachygnathus* Wagner, *Helladotherium duvernoyi* Gaudry, *Palaeoreas lindermayeri* Gaudry, *Palaeoreas pallasi* Gaudry, *Gazella gaudryi* Schlosser, *Protoryx corouinae* Major, *Protragelaphus skouzesi* Dames, *Orycteropus* sp ve *Tragocerus amaltheus* Roth ve Wagner; Kaya (1991) aynı yörede *Hipparion matthewi* Abel ile *Hipparion mediterraneum* Hensel fosillerini bulmuşlardır»

Çalışmada Muğla ili Yatağan ilçe sınırları içinde yer alan Şerefköy (Şekil 1) memeli faunasından çıkarılan sol alt çene parçası incelenmiştir. Bulgunun ayrıntılı morfolojik ve biyometrik tanımlamaları yapılmış, elde edilen değerler diğer *Felis* türleri ile karşılaştırılmıştır.

Şekil 1 Yer buldu^ haritası*
Figure 1 Location map.

Çalışmada Schmidt-Kitüer'in (1976) terminolojisi benimsenmiştir. Ölçümler mm olarak verilmiştir, Çalışmada Muğla-Yatağan-Şerefköy (MYŞe) olarak kısaltılmıştır,

STRATİGRAFİ

Atalay (1980) Muğla-Yatağan ve yakın dolay karasal Neojenin stratigrafi araştırmasını Yatağan Formasyonu Bayır Üyesi'nde yapmıştır. Bayır Üyesi; Paleozoyik« Mesozoyik yaştaki şist, mermer ve kireçtaşları üzerine açılabilir uyumsuzlukla gelmektedir. Bayır üyesi, Şerefköy ve çevresinde tabanda Madenler Üyesi, tavanda ise Bozannut Üyesi ile uyumludur, Karasal akarsu kökenli çökelleri aşağıdan yukarıya doğru tüfit, turuncu iri taneli kum» kireç konkresyonları kapsayan kil, kıltaşı, silttaşı, marn, kumtaşı, şist» kireçtaşı, mermer, çakıltaşı şeklinde istiflenmektedir.

SİSTEMATİK

Simpson'un (1945) sistematigi benimsenmiştir.

Aile : Felidae Gray, 1821

Alt aile : Felinae Trouessart, 1885

Cins : Felis Linnaeus, 1758

Felis cf. catus Linnaeus

Şekil 2

Gereç

in situ, I₂ - I₃, G, P₃ - P₃ sol alt çene parçası (MYŞe-1)

Tanımlama

Sol alt çene parçası P₃ bitiminden kırık olduğundan Ramus kesimi gözlenememektedir. Canin'i taşıyan kesimi sol yöne doğru bükülmüştür. Post canin diastemi 6 mm dir, Orta foramina posterior foramina'dan daha büyüktür. Orta Foramina'nın iz düşümü Pg'nün anterior, posterior foramina'nın iz düşümü ise P₃'ün posterior ucuna düşmektedir.

Çenenin Corpus mandible kesimi zayıftır,

I₂: İnce yapılı tek bk dişçikten oluşan dişin occlusal yüzeyi üçgen görünümündedir*

*3' h^ oranla kalın yapıdaki I₃ canin'e yaslanmış konumda tek dişçikten oluşmuştur,

C: Uç kesimi kırık olan canin, çenenin yatay düzlemine mesial yönde eğilimlidir (Şekil 3).

KınMük nedeniyle vertical sulcus görülmemektedir. Kırık yüzey kesitinin görünümü ovaldir. Caninin mine taşıyan kesimi cingulum oluşmadan sona emektedir.

P₃ : Dikkati çeken üç temel dişçikten oluşmuştur. Bu dişçikler içinde en yüksek ve büyük olan dişin orta konumunda yer alan protoconid'dir. Buccal ve lingual duvarları ezilmiş koni görünümündedir, Keskin kenarları

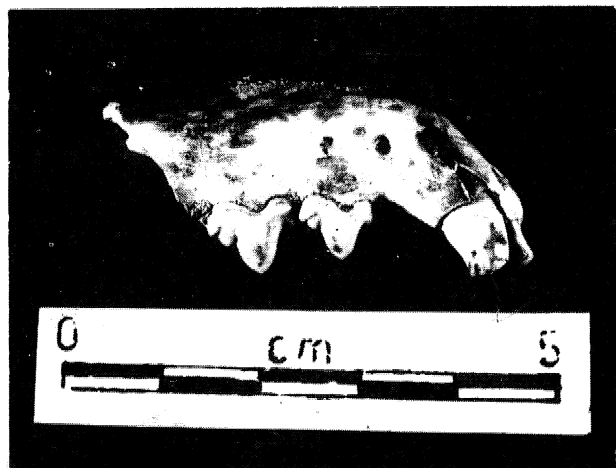
olan protoconid buccal ve lingual'e bakan derin sulcuslarla mesial'de parastylid'den, distal'de ise lentennoconid dişçiklerinden ayrılmıştır, İkinci büyüklükteki dişçik olan parastylid, protoconid'in anteriorunda biraz linguare kaymış konumdadır. Protoconid'in posteriorunda üçüncü büyüklükteki dişçik lentennoconid yer almaktadır, Dişçik belirsiz piramidal görünümlüdür, Protoconid'le aynı longitudinal eksen üzerinde bulunmaktadır. Cingulum dişin distalinde belirgin bir duvar görünümündedir.

P₃ de aşınma izleri yok denecek kadar azdır.

P₄: Ana dişçik protoconid diş merkezindeki konumu ile tüm dişi ortalamaktadır, Keskin kenarlarının tepe noktasından açılımı yaklaşık 45° lik açı ile oluşmakta, anterior kenar parastylid'e, posterior kenar ise lentennoconid'e ulaşmaktadır, Protoconid'in anterior ve posterior kenarları dışbükey görünümlüdür, Dişçığın genel biçimi yassı koni görünümündedir. Lentennoconid, parastylid'den biraz büyüktür. Belirsiz piramidal görünümü ile dikkat çeker, Lentennoconid, protoconid'den lingual'e ve buccal'a bakımlı derin sulcuslarla ayrılmıştır. Lentennoconid'in gerisinde yer alan cingulum belirgin bir duvar oluşturmuştur. Diş aşınma izleri taşımamaktadır.

Benzerlik ve ayrıcalıklar

Felis cinsine ait Türkiye'deki bulgular Kırıkkale (Afyon), Karain (Nevşehir) ve Gülpınar (Çanakkale) lokalitelerinde bulunan Felis attica Wagner (Schmidt-Kittler, 1976; Arslan, 1986); Yassıören (Ankara) lokalitesindeki Felis pamiri Ozansoy (Ozansoy, 1965) ve Balçıklıdere (Uşak) lokalitesinde bulunan Felis sp.'dir (Becker Platen ve diğ., 1975).

Şekil 2 Felis cf. catus'a ait in situ sol alt çene parçası (buccal görünüş),

Figure 2 In situ left lower jaw fragment of Felis cf. catus (buccal view).

ŞEREFKÖY BULUNTUSU

Çizelge 1 Felis türlerine ait P₃ ve P₄lerin biyometrilere.

Table 1 Biometrie values of P₃ and P₄ of Felis species

	P ₃		P ₄	
	uzunluk	genişlik	uzunluk	genişlik
Felis catus (MYşe-1)	7.0	3.7	9.3	4.1
Felis attica (Güipmar - Çanakkale)	9.4	5.4	12.1	7.3
Felis concolor (San Josecito - Meksika)	14.1	7.7	17.0	8.0
Felis inexpectada (Sandia-New Meksika)	15.2	9.4	18.9	9.7
Felis pamîrî (Yassören - Ankara)	10.3	4.6	14.1	5.2
Felis brevisrostris (Maragha - Iran)	11.4	4.9	15.3	5.8
Felis catus (Maragha - Iran)	7.5	4.1	10.2	5.7
Felis neas (Sisam - Yunanistan)	11.0	4.4	15.1	6.3

Şerefköy Felis cf. catus bulgusu Türkiye'de bu türe ait tek bulgudur. Bu bulguya ait P₃ ve P₄lerin biyometrik değerleri diğer Felis türlerine ait P₃ ve P₄lerin biyometrik değerleriyle karşılaştırıldığında; (Çizelge 1), bulgunun Felis catus'a ait biyometrik değerlere daha yakın olduğu görülmektedir.

Şerefköy fosil yatağından çıkarılan Felis cinsine ait in situ sol alt çene dişlerinin odontolojik özelliklerini, Felis türleri in situ sol alt çene dişlerinin odontolojik özellikleriyle karşılaştırıldığında;

Selanik, Sisam ve Pikerim (Yunanistan) fosil yatağından çıkarılan Felis attica, Sisam fosil yatağındaki Felis neas, Yassören fosil yatağındaki Felis pamiri ve Maragha fosil yatağındaki Felis catus P₃ ve P₄lerinde lentennoconid dişçığı piramid görünümündedir, (Gaudry, 1862-65; Arambourg ve Piveteau, 1929; Beaumont, 1961; Ozansoy, 1965; Pilgrim, 1931),

San Josecito'dan (Meksika) Felis concolor, Sandia'dan (New Meksika) Felis inexpectada ve Maragha'dan Felis brevisrostris P₃ ve P₄lerinde ise lentennoconid koniktir (Schultz ve Howard, 1935; Martin, 1972; Kittl, 1887),

Felis pamiri, P₄'ünde ana dişçığı protoconid prizmatiktir (Ozansoy, 1965), Diğer Felis türleri P₃ ve P₄lerinde protoconid buccal ve lingual yanları ezilmiş koni görünümündedir.

Felis pamiri ve Felis catus P₃ ve P₄lerinde parastylid lentennoconid'den yüksektir (Pilgrim, 1931). Felis brevisrostris ve Felis neas P₃ ve P₄lerinde parastylid yüksekliği, lentennoconid'e yaklaşık veya eşittir (Beaumont, 1961). Amerika türleri olan Felis concolor ve Felis inexpectada P₃ ve P₄lerinde parastylid lentennoconid'den daha yüksektir (Martin, 1972).

Felis attica ve Felis pamiri P₃ ve P₄lerinde lentennoconid'lerinin posteriorunda topluğne başı büyüklüğünde iki aksesuar dişçığı yer almaktadır (Ozansoy, 1965). Felis brevisrostris, Felis neas ve Felis catus P₃ ve P₄lerinde aksesuar dişçığı bir tane veya yoktur (Beaumont, 1961).

Şerefköy fosil yatağından çıkarılan Felis cinsine ait in situ sol alt çene P₃ ve P₄'ünde lentennoconid dişçığı belirsiz piramidal görünümündedir. Ana dişçığı protoconid buccal ve lingual yanlardan iyice ezilmiştir, Lentennoconid parastylid'den daha yüksektir, Lentennoconid'in posteriorunda aksesuar dişçığı görülmemektedir.

PALEOEKOLOJİ

Orta Miyosen sonunda Ege bölgesinin yükselmesi, denizlerin çekilmesine yol açmışlar, iklim kuraklaşmış deniz el havzaların izole bölgelerinde buharlaşma ürünü olan tortullar oluşmuştur, Turoliyen sonuna dek süren kuraklık, Carnivora takımında türlerin değişimini etkilemiş ve tür sayısının azalmasına neden olmuştur (Becker-Platen ve diğ., 1975; Sickenberg ve Tobien, 1975). Yağışlı ve nemli iklimi seven Mustelidae ve Ursidae familyalarına ait türler Astarasiyen'de artarken, Valesiyen ve Turoliyen'de azalmış, yerine bozkır biyotopuna uyum sağlamış Ictitherium, Hyaena ve Felis türleri artmıştır.

Şerefköy faunası Atalay'a (1980) göre kurak iklim ve step ortamını, Kaya'ya (1991) göre savan-step ortamını yansıtır.

Şerefköy faunasındaki Felis cf. catus için bozkır biyotopu öngörülebilir, t

SONUÇLAR

Şerefköy (Muğla-Yatağan) İokaütesinden çıkarılan Felis cinsine ait in situ sol alt çene dişlerinin biyometrik değerlerinin yorumlanması ana dişçik protoconid'in biçimi parastylid ve lentennoconid dişçüderinin konumu, aksesuar dişçiklerin var olup olmaması, varsa sayılan göz Önünde tutularak buluntunun Felis cf. catus olabileceği kanısına varılmıştır.

DEĞİNİLEN BELGELER

- Arambourg, C ve Piveteau, J., 1929, Les vertébrés du Pontien de Salonique: Ann. de Paleontol, 18,120-129.
- Arslan, F*, 1986, Çanakkale ve çevresi Carnivora fosilleri Paleontoloji, biyostratigrafi, paleoekoloji ve paleoocoğrafya: Doktora tezi» 179 s, İzmir (basılmamış),
- Atalay, Z., 1980, Muğla-Yatağan ve yakın dolay karasal Neojen'inin stratigrafi araştırması: Türkiye Jeol. Kur. Bül., C23,93-99.
- De Beaumont, G., 1961, Recherches sur Felis attica Wagner du Pontien eurasiatique avec quelques observations sur les genres Pseudaelurus Gervais et Proailurus FiUiol: Nouv. Archives Mus., E6, 17-45, Lyon,
- De Beaumont, G., 1978, Notes complémentaires sur quelques Felidae (Carnivora): Arc, Sa, 31, F.3, 211-227, Genf;
- Becker-Platen, J.D., 1970, Lithostratigraphische Untersuchungen in Kanozoikum Südwest-Anatolians (Türkei): Beih. Geol. Jb., 97,1-244.
- Becker-Platen, J.B., Sickenberg, O, ve Tobien, H., 1975, Vertebraten-Lokalfaunen der Türkei: Geol. Jb., B 15,47-100, Hannover,
- Erentöz, L, ve Öztömür, C, 1964, Aperçu général sur la stratigraphie du Néogène de la Turquie et observations sur des limites inférieure et supérieure: InsL, "Lucas Maliada", CS.LG (Espana), Cursillos conferencias,, 9,259-266.
- Gaudry, A., 1862-65, Animaux fossiles et Geologie de l'Attigue: Paris.
- Kaya, T., 1991, Muğla yöresindeki Geç Miyosen yaşlı memeli faunasındaki Perissodactyla bulguları; Suat Erk Jeoloji Sempozyumu, Ankara
- Kittl, E., 1887, Beitrage zur Kenntnis der fossileff Säugetiere von Maragheh in Persien: L. Camivoren. Ann. K.K, nat., 2317-338, Wien,
- Martin, L.D., 1972, The microtine rodents of the mullen assemblage from the Pleistocene of north central Nebraska: Bull. Univ. Nebraska State Mus., 9,171, 182.
- Qzansoy, F., 1951, Muğla Ponsiyeni memeli faunası: Türkiye Jeol. Kur, Bttlt., 3,1,147-152.
- Ozansoy, F., 1965, Etudes des gisements continentaux et des mammifères du Cenozoique de Turquie: Meq. Soc. Géol France, N.S.44,102,1-92, Paris.
- Pilgrim, G JE., 1931, Catalogue of the Pontien Camivora of Europa in the Department of Geology: British Museum London, 1-174, London.
- Philippon, A., 1910-15, Reisen und Forschungen i# westlichen Kleinasien: Heft V, Peterm, Mitt., Erganz., 39.
- Schmidt-Kitüer, N., 1976» Raubtiere Aus dem Jungtertiär Kleinasien: Palaeontographica, Abt. A. Band 155» München, H
- Schulte, J.R. ve Howard, EJ3., 1935, The fauna of Burnet Cave, Guadalupe mountains, New Mexices: Proc. Acad Nat., Sei., 87,273^298.
- Sickenberg, O. ve Tobien, H., 1975, Säugerfaunen des späten Pliozäns und von der Grenze Pliozän^ Pleistozän aus Anatolien (Türkei): Mtt. Quartär Komm, Akad. Moskau.
- Simpson, G.G., 1945, The principles of classification and a classification of mammals: Bull. Amer, Mus, Nat, Hist, 95,1-350. y§
- Ünay, E., 1977» Çatakbağyaka Üst Miyosen Steneofiberleri (Rodentia, Mammalia): Türkiye Jeol, Kur. Bült., 20,69-72, Ankara.
- Ünay, E., 1978, Sarıçay (Türkiye) Anchitheriumlu faunasında Pliospalax primitivus n. sp. (Rodentia, Mammalia) ve Anomalomys gaudryi Gaillard: Türkiye Jeol. Kur. Bült., 21,121-128, Ankara.